

Ísrael í dag
Mynd: Sögan um jødarnar, Sonne Smith

PLO
PLO (Palestinski frælsisfelags-skapurin) varð stovnaður í 1964. Nøkur fá ár seinni gjørdist Yasser Arafat oddamaður. Felagsskapurin helt fyrst til í grannalondunum hjá Ísrael, millum annað í Libanon, men hann kom seinni at halda til á Vestara áarbakka og í Gaza. Í 1988 boðaði Yasser Arafat frá, at palestinar skuldu hava egnan stat, og at Jerúsalem skuldi vera høvuðsstaður.

Í 2015 høvdu 137 at teimum 193 limalondunum hjá ST formliga viðurkent Palestina, meðan Ísrael og flestu av londunum í vesturheimium hava ikki.

Í nógv ár var PLO ein yvirgangsfelagsskapur, men seinni gjørdist hann meira ein politiskur felagsskapur. Í 1993 var tann sokallaða Oslo-avtalan gjørd, har palestinar millum annað fingi avmarkað sjálvstýri á Vestara áarabakka og í Gaza.

Fleiri friðartingingar hava verið millum PLO og Ísrael. Fleiri onnur lond hava eisini verið við í friðartingingunum. Einaferð var tætt við, at friðaravtala varð gjørd millum Ísrael og PLO. Semja var um tað mesta, men semja fekst ikki um Jerúsalem, sum báðir partar vildu hava til høvuðsstað í sínum egna landi.

Múrurin

Í nýggjari tíð hava verið tvær intifadair, sum er palestinskur uppreisstur.

Fyrst í hesi øldini tóku fleiri palestinar sítt egna lív sum sjálmorðsbumbufólk í jødiskum marknaðum, bussum, matstovum og aðrastaðni, har jødar savnaðust. Tað endaði við, at

jødar settu upp ein múr við píkatráði í fleiri økjum millum Vestara áarbakka og Ísrael. Talan er um múr í parti av hesum økinum, annars er talan um hegn við píkatráði.

Ísraelsk herfólk hava vápnað eftirlit á fleiri støðum millum Ísrael og Vestara áarbakka, og palestinar kunnu standa í biði-røð í langa tíð hvønn dag fyri at sleppa ígjøgnum til Ísrael at arbeiða. Ísraelar ferðast ikki nógv øvutan veg.

Politikkur – Fatah og Hamas

Fólkið á Vestara áarbakka og í Gaza hava fingið lutvíst sjálvstýri. Tað eru bólkar Hamas og Fatah, ið eru teir ráðandi politiskt. Hamas, ið verður roknað sum meira harðrendur, hevur ræðið í Gaza, og Fatah, ið ikki verður roknað at verða so harðrendur sum Hamas, hevur ræðið á Vestara áarbakka.

Ísrael er einasta fólkaræði í Miðeystri. Seinastu 13 árin hevur tann høggravendi Benjamin Netanyahu sitið sum forsætisráðharri. Tvey val hava verið í Ísrael í ár, í apríl og september, og Netanyahu hevur mist meirilutan. Tað er ikki eydnast nøkrum at skipa nýggja stjórn, og væntað verður nú, at ísraelar mugu á val aftur um ikki langa tíð.

Rakettir

Ísrael tók seg aftur úr Gaza í 2005. Eftir tað hava fólk í Suðurísrael, sum búa tætt við markið til Gaza, upplivað regluliga at rakettir eru skotnar úr Gaza inn í Ísrael. Bæði børn og vaksin mugu ofta flýggja í bumbuskýli, tá ið alarmar fara

Tel Aviv er ein ferubýur við nógvum góðum sandstrondum

Tel Aviv

Tel Aviv er ein nýggjur býur, ið varð bygdur fyrst í 20. øld norðanfyri gamla bíbilska býin Joppe (Jaffa). Umleið 452.000 fólk búa í býnum,

men við forstøðunum er talið 1,4 millión.

Tel Aviv er ein havnabýur, men er serliga kendur sum ein feruastaður við nógvri sól og kilometum av góðari sandstrond, handilsgøtum og øllum tilboðum, sum stórbýir

í Vesturevropa hava.

Tel Aviv er eisini kendur sum ein býur, ið er sera frammarlaga innan tøkni.

Í skemti verður sagt, at í Jerúsalem tilbiðja fólk, í Haifa arbeiða tey og í Tel Aviv festa tey.

Jerúsalem við útsýni frá Oljufjallinum

Jerúsalem

Jerúsalem gjørdist kendur, tá ið Dávid kongur tók býin frá jebusittum fyri umleið 3000 árum síðani. Sonur Dávid, Sálomon, bygdi templið í býnum, og býurin hevur síðani verið ein staður, sum hevur verið miðdepil fyri gudsdýrkanini hjá jødunum. Jødar skuldu til dømis trýggjar ferðir árliga savnast í Jerúsalem á teimum stóru jødisku hátíðunum.

Navnið Jerúsalem merkið “friðarbýurin”, men tað eru tó fáir býir í øllum heiminum, ið hava upplivað so nógvan ófrið.

Allar tíðir hevur nógv stríð verið um býin, og hann er fleiri ferðir javnaður við jørðina og síðani bygdur upp aftur. Jødiska templið er brotið niður og bygt upp aftur, men síðani tað seinnu ferð varð brent og brotið niður í ár 70 e.Kr., er tað ikki bygt upp aftur.

Í sjeyndu øld bygdu muslimar kendu Kletta-moskuna á staðnum, har jødiska templið áður stóð, og har stendur moskan enn. Muslimar siga, at Jerúsalem er triðheilagasti býur teirra, eftir Mekka og Medina.

Jerúsalem liggur á 800 metrar hædd uppi á einum fjallaryggi. Múrur hevur øll árin verið rundan um býin,

men hann er víðkaður fleiri ferðir.

Í 1800-talinum varð byrjað at byggja uttanfyri múrin, og í dag búa nógv teir flestu íbúgvvararnir, sum eru 920.000 í tali, uttanfyri múrin.

Í vestara parti av Jerúsalem búa í høvuðsheitum jødar, meðan arábarar búa í Eysturjerúsalem.

Jerúsalem er merktur av at vera ein átrúnaðarligur býur. Hann er heilagasti býurin hjá jødum og kristnum og triðheilagasti hjá muslimum.

Jerúsalem er høvuðsstaður í Ísrael, og Knesset (ísraelska tjóðartingið) og stjórnin halda til í býnum.

í gongd, og í tíðarskeiðum sova tey eisini í bumbuskýlunum.

Rakettir eru eisini skotnar úr Libanon inn í Ísrael. Flestu av rakettunum eru skotnar niður av ísraelsku verjuskipanini.

Ísrael hevur eisini lopið á mál í Gaza á Vestara áarbakka og aðrastaðni, og bæði sivilfólk og hernaðarfólk eru deyð ella hava fingið skaða.

Ísraelskar búsetingar

Í fleiri ár hevur Ísrael stovnað jødiskar búsetingar ymsastaðni á Vestara áarbakka. Ísrael sigur, at hetta er tað gamla bíbilska landið, sum Gud hevði lovað Ábrahami, Ísaki og Jákupi, og at teir sum jødar í dag, tí hava rætt at búa á hesum støðunum.

Palestinarar siga hinvegin, at

her hava teirra forfedrar búið í nógv, nógv øldir, og tí er tað teir, ið hava rættin á sínari síðu, at búa her.

Ísraelsku búsetingarnar hava verið eitt av stóru evnunum í teimum ymisku friðartingunum, ið hava verið.

Í Ísrael búa ikki bara jødar. Har búa eisini nógvir ísraelskir arábarar. Tí kann ein ofta uppliva, tá ið ein er í Ísrael, at koyra framvið einari jødiskari bygd, síðani eini arábiskari, og síðani aftur eini jødiskari.

Fólkin í flestu av hesum bygdunum liva í sátt og semju hvør við annan. Hesi hava ísraelskt pass og javnrættindi.

Í Ísrael búa umleið 8,7 milliónir fólk, (tá eru arábisku ísraelarnir tiknir við). Á

palestinskum øki búa umleið 4,8 milliónir fólk.

Retorikkur

Retorikkurin hevur verið og er sterkur frá báðum síðum. Útsagnir, sum at “Ísrael skal strikast av landakortinum”, og at “Jerúsalem er okkara gudgívn og ævigi høvuðsstaður”, hava verið nógv nýtt.

Sum greitt frá her, eru nógvir ymiskar ósemjur, men ein av størstu spurningunum, er Jerúsalem, ið báðir partar vilja hava til høvuðsstað.

Í hesi greinini hava vit bara nortið við nakrar av mótsetningunum og tvístøðunum, sum eru í landinum. Til ber at lesa meira á netinum, og fleiri bókur eru eisini um evnið.